

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ВИМІРЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті уточнено суть понять «тест» і «тестування». Розкрито основні переваги й типові недоліки у застосуванні тестів в освітньому процесі сучасного вищого навчального закладу. Подано характеристику тестування як методу вимірювання якості навчальних досягнень студентів. Висвітлено основні принципи його проведення. Окреслено певні особливості щодо застосування тестування в професійній підготовці майбутніх учителів. Визначено перспективи подальшого дослідження.

Ключові слова: тест; тестування; навчальні досягнення; вимірювання; студент; педагогічна спеціальність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній педагогіці існує широкий спектр різних методів вимірювання якості навчальних досягнень студентів. Одним із найбільш ефективних з них є тестування.

Як встановлено на основі аналізу наукової літератури, перші тести почали використовувати психологи наприкінці XIX – на початку XX ст. з метою діагностики фізичних, фізіологічних та психічних здібностей людини. Активне впровадження тестування в педагогічній галузі розпочалось на початку 50-х років XX ст. у США у зв'язку з розвитком програмованого навчання, а пізніше – сучасного інформаційно-технологічного типу навчання з використанням комп'ютера. Однак у вітчизняній педагогіці тестові методики тривалий час (від 30-х до 70-х років XX ст.) були «закритою зоною» для досліджень, що призвело до значного відставання теорії та практики їх використання в системі освіти від провідних країн світу [4; 6; 12].

Зазначимо, що тільки наприкінці XX ст. проблема педагогічного тестування зайняла гідне місце в наукових дослідженнях. Важливо також підкреслити, що теперішні інтенсивні зміни в організації та змісту вищої освіти, активний розвиток інноваційних інформаційно-комунікативних технологій забезпечують розширення можливостей застосування тестування в навчальній роботі студентів та сприяють оптимізації самої цієї роботи.

У контексті вищевикладеного **мета статті** полягає в розкритті сутності тестування як методу вимірювання якості навчальних досягнень сучасних студентів педагогічних спеціальностей.

Завданнями статті є такі: уточнити суть понять «текст» і «тестування», розкрити можливості й обмеження застосування тестів у процедурі вимірювання в освітньому процесі сучасного вишу, схарактери-

зувати тестування як метод вимірювання якості навчальних досягнень студентів педагогічних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання зазначеної проблеми. Ураховуючи наявність значних перспектив щодо використання тестування з різними педагогічними цілями, окремі аспекти цієї проблеми знаходяться в центрі уваги багатьох науковців. Зокрема, вченими визначено: загальнотеоретичні основи застосування тестування в психологічній та педагогічній царинах (В. Аванесов, А. Абрамова, А. Анастасі, М. Бернштейн, Б. Бітніс, Д. Доббін, Р. Дьюба, Г. Міллер, І. Тихонов, Г. Ченс та ін.); специфіку застосування тестування в роботі з різними категоріями суб'єктів навчання (І. Булах, В. Кадневський, В. Ким, О. Локшина, О. Ляшенко, О. Майоров, М. Олійник, Ю. Романенко, В. Хлебников та інші); типологія тестових завдань (В. Беспалько, Д. Горбатов, Г. Костюк та ін.); умови ефективного застосування текстового контролю навчальних досягнень студентів (Т. Корчинська, Л. Смолінчук, Т. Щеглова та ін.).

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Науковці зробили значний внесок у вивчення окремих питань застосування тестування в освітньому процесі вищої школи. Водночас результати дослідження засвідчили, що в науковій літературі не проводився комплексний аналіз можливостей тестування як методу вимірювання якості навчальних досягнень сучасних студентів педагогічних спеціальностей, що і зумовило вибір проблеми дослідження.

Виклад основних результатів теоретичного аналізу або практичного дослідження. Як встановлено на основі аналізу наукових праць, поняття «текст» і «тестування» однозначного трактування не мають.

Зокрема, різні вчені визначають текст як: стандартизоване завдання, що дозволяє виявити наявність чи відсутність яких-небудь характеристик в особистості,

зокрема знань, умінь, здібностей, а також відношень до визначених об'єктів (В. Загвязинський [5]); інструмент, що складається з кваліметрично вивірених системи тестових завдань, стандартизованої процедури проведення і заздалегідь спроектованої технології обробки й аналізу результатів, призначений для вимірювання якостей і властивостей особи, зміна яких можлива в процесі систематичного навчання (Л. Кухар, Г. Леонська, В. Леонський, Л. Паращенко, Д. Полев, В. Сергієнко [9; 11; 13]); сукупність взаємопов'язаних завдань зростаючої трудності та специфічної форми, що дозволяють якісно оцінити структуру й вимірити рівень знань (В. Аванесов [2]); досить короткі, стандартизовані або нестандартизовані випробування, що дозволяють за порівняно короткі проміжки часу оцінити викладачами та студентами результативність пізнавальної діяльності останніх, тобто міру й якість досягнення кожним з них поставлених цілей навчання (Д. Швець [14]).

У свою чергу, тестування визначається як: метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибірка поведінки, що репрезентує передумови чи результати навчального процесу, повинна максимально відповідати принципам співставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірювань, має пройти обробку й інтерпретацію та бути готовою до використання в педагогічній практиці (Л. Кухар, В. Сергієнко [9]); звичайний науковий метод дослідження однієї або декількох ознак особистості, що емпірично розрізняються, мета якого визначити відносну міру, вираженість індивідуальної ознаки на основі максимального використання кількісних показників (Н. Касярум, О. Касярум [7]).

На підставі врахування точок зору різних науковців визначено, що в контексті дослідження тест розуміється як сукупність стандартизованих завдань, котрі дозволяють вимірити рівень сформованості певних складників навчальних досягнень студентів, а тестування – як науково обґрунтована процедура діагностики навчальних досягнень майбутніх учителів, що здійснюється за допомогою використання пред'явлених тестів.

Як цілком слушно зазначає Т. Корчинська, головна відмінність тестів від традиційних контрольних робіт та іспитів полягає в тому, що через застосування одиничних критеріїв оцінки всі учасники тестування знаходяться в рівних умовах, а це знижує їхнє нервово напруження. Авторка також відзначає, що сьогодні тестовий контроль виступає не тільки засобом визначення рівня навчальних досягнень студентів, але й сучасною технологією навчання й розвитку кожного з них. Зокрема, об'єктивне визначення рівня навчальних досягнень дає студенту змогу правильно самоідентифікуватися в зовнішньому середовищі, правильно визначити свій рейтинг за допомогою використання запропонованих показників, виявити свої можливості й мобілізувати зусилля з метою досягнення запланованого результату, розробити подальший план дій [10, с. 130-131].

П. Клайн визначено такі характерні особливості тестів: відносна простота процедури й необхідного обладнання для застосування; безпосередня фіксація результатів; можливість використання індивідуальної,

групової й колективної форм оцінювання; зручність математичної обробки результатів; короткочасність діагностичного етапу; наявністю чітко встановлених стандартів (норм) [8, с. 78]. Н. Касярум та О. Касярум також зазначають, що неодмінними елементами здійснення процедури тестування є: комплекс однакових випробувальних завдань для всіх його учасників; стандартна система оцінювання; середні показники виконання даного тесту. Крім того автори нагадують, що тестові оцінки завжди мають відносний характер, бо вони тільки визначають місце результатів людини стосовно визначеної норми [6, с. 113].

Як установлено в процесі проведення дослідження, грамотно організоване тестування виконує низку таких важливих функцій: діагностичну, навчальну, виховну, розвивальну, управлінську та прогностичну. Так, діагностична функція проявляється в можливості отримання об'єктивної інформації про якість знань, умінь і навичок студентів, а також про виявлення труднощів, що виникли в них в процесі навчання. Навчальна функція тестування пов'язана із закріпленням й повторенням майбутніми фахівцями знань, формуванням умінь працювати з тестами, а також оволодінням тестової культури. Виховна функція тестування забезпечує розвиток навчальної мотивації студентів, формування в них відповідальності за власні навчальні досягнення, зміцнення установок на співпрацю, самоорганізацію й самоосвіту. Розвивальна функція передбачає активізацію в майбутніх учителів процесу рефлексії, розвиток професійно важливих властивостей та здібностей. Організуюча функція тестування виявляється в зміні викладачем структури освітнього процесу з опорою на тестові методи. Управлінська функція дозволяє здійснювати аналіз результатів тестування та приймати певні рішення для підвищення рівня навчальних досягнень. Прогностична функція тестування дає змогу передбачити потенційні можливості суб'єктів навчання в засвоєнні ними нового матеріалу [3; 12].

Водночас у науковій літературі підкреслюється, що однією з необхідних умов ефективної реалізації вищевказаних функцій тестування є використання грамотно складених тестів. У контексті цього В. Аванесов зазначав, що уявна простота створення тестів без опори на теорію педагогічних вимірювань спричинила їх «чиновно-лексичне оформлення» у вигляді численної кількості неякісних контрольних вимірювальних матеріалів, які не відповідають основним вимогам до змісту тестів [1]. На підставі цього А. Вербицький й О. Пучкова зауважують, що розробка тестів – це складний багатоетапний процес, котрий вимагає від фахівця прояву знань теорії педагогічного вимірювання, підготовленості з певних питань математичної статистики, а також готовності злагоджено діяти разом зі своїми колегами [4, с. 34].

В. Аванесов також наголошує, що ефективність тестування значною мірою забезпечується грамотною організацією цього процесу. У цьому плані автор пропонує звернутися до зарубіжного досвіду, відповідно до якого процедура застосування тестів в навчальній роботі студентів має включати такі етапи: 1) організація тестового контролю відповідно до інструкцій

розробників тесту; 2) підготовка майбутніх фахівців до тестування, робота з ними під час здійснення контролю й після нього; 3) створення необхідних матеріально-технічних умов для якісної організації тестового контролю (підготовка місця, техніки, приладів, програмно-методичного забезпечення); 4) створення сприятливих психологічних умов для позитивного ставлення студентів до тестування; 5) здійснення таких форм пред'явлення тесту майбутнім фахівцям, що забезпечують ефективний та якісний збір даних в умовах здійснення як індивідуального, так і групового контролю; 6) розробка оптимальної системи підрахунку балів, методів інтерпретації та представлення даних.

Як підсумовує В. Аванесов, процес педагогічних вимірювань має бути науково обґрунтованим. А для забезпечення цього дослідникам треба звернутися до основ методології, що «охоплює, крім розробки тестового методу, питання застосування тестів для різних цілей, інтерпретації тестових результатів, розробки принципів наукової організації тестового процесу». Зокрема, серед них автор визначив такі принципи: об'єктивності, зв'язку контролю й освіти, навчання й виховання, справедливості й гласності, науковості й ефективності, систематичності й всебічності [1].

Ураховуючи, що тестування має значні потенційні можливості для об'єктивного оцінювання стану

навчальних досягнень студентів, можна зробити висновок про доцільність широкого застосування цього методу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Водночас треба зазначити, що діяльність педагога є творчою за своєю сутністю, а готовність до такої роботи, як і багато інших професійно необхідних якостей та властивостей, перевірити тільки за допомогою тестування неможливо. Тому переваги тестування не заперечують необхідності широкого застосування інших методів вимірювання якості навчальних досягнень студентів. Крім того, важливим моментом у застосуванні тестування в професійної підготовки майбутніх учителів є забезпечення оволодіння ними знаннями та вміннями, необхідними для успішного використання тестів у майбутній педагогічній діяльності.

Висновки дослідження і перспективи подальшого розгляду. Отже, можна підсумувати, що тестування є ефективним, але не універсальним методом вимірювання якості навчальних досягнень студентів педагогічних спеціальностей. Причому якість тестування забезпечується як грамотною розробкою текстів, які мають відповідати вищенаведеним вимогам, там і науково обґрунтованою організацією самого процесу тестування. У майбутньому передбачається визначити й проаналізувати інші методи вимірювання якості навчальних досягнень майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В. С. Вопросы методологии педагогических исследований [Електронний ресурс] / В. С. Аванесов. – Режим доступу : <http://testolog.narod.ru/EdMeasmt3.html>.
2. Аванесов В. С. Понятийный аппарат педагогической тестологии / В. С. Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 2. – С. 33–37.
3. Булах І. Є. Створюємо якісний тест : [навч. посіб.] / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 С.
4. Вербицкий А. А. Возможности теста как средства диагностики / А. А. Вербицкий, Е. Б. Пучкова // Высшее образование в России. – 2013. – № 6. – С. 33–44.
5. Загвязинский В. И. Как учителю подготовить и провести эксперимент : метод. пособ. / В. И. Загвязинский, М. М. Поташник. – М. : Пед. общество России, 2005. – 144 с.
6. Касярум Н. В. Тестування як провідний метод діагностики навчальних досягнень студентів / Н. В. Касярум, О. П. Касярум // Вісник Черкаського університету. – Черкаси : Вид-во ЧНУ імені Б. Хмельницького. – Вип. 189. – С. 111–121.
7. Касярум С. О. Моніторинг навчального процесу за результатом сесійного контролю рівня знань студентів / С. О. Касярум, О. П. Касярум // Вісник Черкаського університету : Серія Педагогічні науки. – Вип. 99. – Черкаси : Вид-во ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2007. – С. 44–50.
8. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов / П. Клайн ; [пер. Е. П. Савченко]. – М. : «ПАН Лтд», 1994. – 283 с.
9. Конструювання тестів. Курс лекцій : навч. посіб. / Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. – Луцьк, 2010. – 182 с.
10. Корчинская Т. И. Тестовый контроль как одно из средств измерения качества учебных достижений студентов высших учебных заведений / Т. И. Корчинская // Омский научный вестник. – 2007. – № 1. – С. 128–134.
11. Полев Д. И. Компьютерный психолого-педагогический мониторинг и качество образовательного процесса / Д. И. Полев // ИНФО. – 2000. – № 8. – С. 22–26.
12. Смолінчук Л. С. Тестування як метод оцінювання навчальних досягнень студентів [Електронний ресурс] / Л. С. Смолінчук. – Режим доступу : [file:///C:/Users/user/Downloads/2146-6244-1-PB%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/2146-6244-1-PB%20(6).pdf).
13. Тестові технології у навчальному закладі : метод. посіб. / Л. І. Парашенко, В. Д. Леонський, Г. І. Леонська. – К. : ТОВ «Майстерня книги», 2006. – 217 с.
14. Швець Д. Є. Тестування як ефективна форма контролю та підвищення якості знань / Д. Є. Швець // Гуманітарний вісник Запорізької інженерної державної академії. – Запоріжжя : Запорізька держ. інжен. акад., 2010. – Вип. 41. – С. 169–177.

*Щеблыкина Т. А.,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, г. Харків, Україна*

ТЕСТИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ИЗМЕРЕНИЯ КАЧЕСТВА УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В статье уточнена сущность понятий «тест» и «тестирование». Раскрыты основные преимущества и типичные недостатки в применении тестов в образовательном процессе современного вуза.

Охарактеризовано тестирование как метод измерения качества учебных достижений студентов. Освещены основные принципы его проведения. Определены некоторые особенности применения тестирования в профессиональной подготовке будущих учителей. Определены перспективы дальнейшего исследования.

Ключевые слова: тест; тестирование; учебные достижения; измерения; студент; педагогическая специальность.

Shchablykina T. A.,

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukrain

TESTING AS A METHOD OF MEASURING OF ACADEMIC ACHIEVEMENT QUALITY OF PEDAGOGICAL SPECIALTIES' STUDENTS

The article clarified the concepts of «Text» and «Testing». The main advantages and common disadvantages in the test application in educational process of modern university. The characteristic of testing as a method of qualities measuring of students' academic achievement was given. The basic principles of testing conduction were interpreted. The particular features of testing application in future teachers professional preparation were defined. The prospects of further study were determined.

Keywords: testing; academic achievements; measurements; a student pedagogical specialty.

Рецензенти: *Ткачова Н. О.*, д. пед. н., професор;
Зеленська О. М., к. пед. н., доцент.

© Щебликіна Т. А. 2014

Дата надходження статті до редколегії 15.11.2014